

ELTE ÁJK Alkotmányjogi Tanszék
Alkotmányjog 3. - Alapjogok

KOMMUNIKÁCIÓS JOGOK

2017. november 13. és 20.

A véleménynyilvánítás szabadsága

I. DOGMATIKAI ALAPOK

Kettős igazolás:

- konstitutív: az egyéni vélemény önálló értéket képvisel --> az egyéni autonómia részét jelentő önkifejezés szabadságát (pozitív és negatív) védi
- instrumentális: a demokratikus viták lefolytatását szolgálja --> megalapozza a részvételt a demokratikus politikai döntéshozatalban

A kommunikációs jogok anyajoga: pl. szólás- és sajtószabadság, gyülekezési jog, az egyesülési jog, a közérdekű adatok megismerésének joga.

Az állam **intézményvédelmi kötelezettsége:** pozitív intézkedésekkel védenie kell a demokratikus közvélemény kialakulásának feltételeit.

Vélemény: mindenfajta közlés, verbális és nem verbális (**szimbolikus beszéd**).

- értékítélet
- tényközlés (valósága bizonyítás útján igazolható), de: tudatosan hamis közlés

Tartalomsemleges védelem elve:

„A szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték és igazságtartalmára tekintet nélkül védi.” „A véleménynyilvánítás szabadságának külső korlátai vannak csak; amíg egy ilyen alkotmányosan meghúzott külső korlátba nem ütközik, maga a véleménynyilvánítás lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül.” [30/1992. (V. 26.) AB határozat]

A közlés **stílusának** védelme (provokatív kifejezési módok).

A politikai szólást **fokozott védelem** illeti meg, mint a demokratikus közvélemény feltételét:

„...hogy a szabad véleménynyilvánításhoz való jognak valójában igen kevés joggal szemben kell csak engednie, azaz a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni. A vélemény szabadságával szemben mérlegelendő korlátozó törvénynek nagyobb a súlya, ha közvetlenül másik alanyi alapjog érvényesítésére és védelmére szolgál, kisebb, ha ilyen jogokat csakis mögöttesen, valamely " intézmény " közvetítésével véd, s legkisebb, ha csupán valamely elvont érték önmagában a tárgy (pl. a köznyugalom).” [30/1992. (V. 26.) AB határozat]

II. TIPIKUS JOGKONFLIKTUSOK

KÖZSZEREPLŐK BÍRÁLHATÓSÁGA

36/1994. (VI. 24.) AB határozat: hivatalos személy megsértése – a közhatalmat gyakorló személyeknek és a közszereplő politikusoknak szélesebb körben kell tűrniük a kritikát.

Közszereplő (közhatalom-gyakorlók / politikai közszereplők / egyéb közszereplők) **és közszereplés** fogalma.

A szubjektív értékítélet nem büntethető (de: emberi méltóság magja), a valótlan tényállítás csak kivételes esetben (**New York Times szabály**: ha tudatosan valótlan, vagy a megfogalmazója annak ellenére nem tudott a valótlanságáról, hogy az elvárható lett volna tőle).

GYŰLŐLETBESZÉD

30/1992. (V. 26.) AB határozat: gyalázkodás büntetőjogi tiltása alkotmányellenes – a közösség elleni uszításé alkotmányos.

Nyilvánvaló és közvetlen veszély tesztje: a szólás csak az egyéni jogok sérelmének közvetlen és nyilvánvaló veszélye estén korlátozható.

Foglyul ejtett közönség tesztje: a szólásszabadság nem terjed ki arra, hogy a beszélő a véleménye meghallgatására kötelezze a vélemény elől kitérni nem tudó kritizált csoport tagjait.

Polgári jogi szankcionálás – Alaptörvény IX. cikk (5) bek., Ptk. 2:54. § (5) bekezdés.

Önkényuralmi jelképek használata:

- 2008. EJEB: Vajnai v. Hungary
- 4/2013. (II. 21.) AB határozat

Sajtószabadság

Sajátos jellemzők:

- **sajtó szerepe a demokráciában:** véleménynyilvánítás, véleményformálás, tájékozódás, tájékoztatás, „public watchdog”
- **közönségre**, különösen a gyerekekre **gyakorolt intenzív hatás**

Állami beavatkozás (piacra lépés feltételei, tartalomszabályozás, intézményes felügyelet)

Médiumspecifikus mércék: elektronikus média / nyomtatott / online sajtó.

Elektronikus média

- közszolgálati / kereskedelmi média [37/1992. (VI. 10.) AB határozat]
- frekvenciaszűkösség?
- pályáztatás
- a kiegyensúlyozott tájékoztatás kötelezettsége és a közönség informáltsághoz való joga
- tartalomszabályozás – gyűlölködő beszéd korlátozása, erőszakos, ill. pornográf tartalom tilalmazása vagy korlátozása

Nyomtatott és online sajtó

- szabad lapalapítás és terjesztés (regisztráció)
- cenzúratilalom

Garanciák

- újságírói forrásvédelem
- szerkesztői és újságírói szabadság